[2019] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 844

ਦਿਗੰਬਰ ਵੈਸ਼ਣਵ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ

2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 428-430

ਮਾਰਚ 05, 2019

[ਏ. ਕੇ. ਸੀਕਰੀ, ਐਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ, ਜੇ. ਜੇ.

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860:

ਧਾਰਾਵਾਂ - 302/34 ਅਤੇ 394/34 - ਕਤਲ ਅਤੇ ਡਕੈਤੀ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣਾ - ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ - ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਰਾਮਦਗੀ; ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ; FSL ਰਿਪੋਰਟ; ਡਕੈਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ - ਹੇਠਾਂ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਕਿਹਾ: ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਦੇਰੀ ਹੋਈ - ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਲੁਕਾਏ ਹਨ - ਕੇਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ:

ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ - ਰੱਖਿਆ: ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ - ਆਮ ਬੋਝ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ - ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਤਫਾਕ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ - ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ - ਸਬੂਤ.

ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ - ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ: ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਹੈ.

ਗਵਾਹ:

ਬਾਲ ਗਵਾਹ - ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ - ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ - ਕਿਹਾ: ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਜੋਂ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ - ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਸਮੇਤ ਗਵਾਹ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ ਸਾਵਧਾਨੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872:

ਧਾਰਾ 27 - ਆਯੋਜਿਤ ਦਾ ਦਾਇਰਾ - ਹੋਲਡ: ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਹਰ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ.

ਸਬੂਤ:

ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤ - ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸਿਧਾਂਤ - ਰਿਲਾਇੰਸ ਆਨ - ਹੋਲਡ: ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ - ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਆਖਰੀ ਵੇਖੇ ਗਏ ਕਾਰਕ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.

ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

1. ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਆਮ ਬੋਝ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਤਫਾਕ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਗਲਤੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ

ਵਾਧੂ ਸਥਿਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਨਿਰੰਤਰ ਅਪਰਾਧ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 15] [854-E, F]

ਜਾਹਰ ਲਾਲ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ (1991) 3 ਐਸਸੀਸੀ 27: [1991] 2 ਐਸਸੀਆਰ 298; ਵਰਕੀ ਜੋਸਫ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ 1993 ਬੇਨਤੀ (3) ਐਸਸੀਸੀ 745: [1993] 3 ਐਸਸੀਆਰ 390; ਸੁਜੀਤ ਬਿਸਵਾਸ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ (2013) 12 ਐਸਸੀਸੀ 406: [2013] 3 ਐਸਸੀਆਰ 830 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2. ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸਦੀ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤਾ ਲਈ ਹੈ, ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ।

XXXXXX

ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 19] [856-C, D]

ਕਾਲੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1973) 2 ਐਸਸੀਸੀ 808: [1974] 1 ਐਸਸੀਆਰ 722 - ਭਰੋਸੇਯੋਗ

3.1 ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 118 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 21] [856-E-H]

3.2 ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੂਰਵਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਟਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਆਸਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲੋਂ ਵਿਹਾਰਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22] [857-ਏ, ਬੀ]

3.3 ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 9 ਸਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ. ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਐਫਆਈਆਰ ਤੋਂ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪੀਡਬਲਯੂ 1, 3 ਅਤੇ 10 ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ. ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਪੁਸ਼ਟ ਪਛਾਣ

'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਹੈ। (ਪਾਰਸ 24, 25, 26 ਅਤੇ 27) [857-G, H; 858-A-D]

XXXXXX

3.4 ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਨੇ 16.12.2012 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ 17.12.2012 ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ◌ਾ◌ਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 43] [862-F-H; 863-A]

ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂਪੀ ਰਾਜ (1998) 7 ਐਸਸੀਸੀ 177: [1998] 1 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 40; ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ (2000) 3 ਐਸਸੀਸੀ 70: [2000] 1 ਐਸਸੀਆਰ 855; ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (2002) 5 ਐਸਸੀਸੀ 745: [2002] 3 ਐਸਸੀਆਰ 753; ਅਲਾਗੁਪਾਂਡੀ ਉਰਫ ◌ਲਾਗੁਪਾਂਡੀਅਨ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ (2012) 10 SCC 451: [2012] 4 SCR 342 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. ਜੁਰਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਦੇਰੀ ਹੋਈ। ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਮਰਾ ਬਾਹਰੋਂ ਬੰਦ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਚੀਕਿਆ ਤਾਂ 'ਏ' ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ, 'ਏ' ਨੇ ਤੜਕੇ 3 ਵਜੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਨੇ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਗਭਗ ਛੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 28] [858-E, F]

5.1 ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਹ ਹਰ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਇਕੱਲੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ. ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਲੱਭੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਲਿੰਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉਸ ਦਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -13, ਆਈਓ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਵਾਹਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 29] [858-G, H; 859-A, B]

XXXXXX

5.2 ਪੀਡਬਲਯੂ-2 ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਬਤ ਮੈਮੋ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਰਾਮਦ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਅਤੇ 5 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ ੧੦ ਵਿੱਚ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਅਤੇ 5 ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਅਤੇ ੫ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। [ਪਾਰਸ 30 ਅਤੇ 31] [859-ਬੀ, ਸੀ, ਈ]

5.3 ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਂਦੀ-ਪੱਟੀ, ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸਿਲਵਰ-ਪੱਟੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੱਟੀ ਦੀ ਕਿਸਮ" ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੱਟੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -2, ਜੋ ਜ਼ਬਤ ਮੈਮੋ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਦਾ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਮੈਮੋ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 32] [859-F, G]

5.4 ਨਕਦੀ ਦਾ ਪਤਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਡੱਬੇ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਜਾਂ ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਥਿਤ

ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੋਰੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਜਾਂ ਡਕੈਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ. [ਪੈਰਾ 33] [860-ਏ, ਬੀ]

5.5 ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਛੋਟੇ ਟੁੱਟੇ ਬਟਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਮੀਜ਼ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-13 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ 'ਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਟਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

XXXXXX

ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਰਟਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 'ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ' ਦੀ ਸ਼ਰਟ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਲੱਖਣ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਗਈ ਨਿਰਭਰਤਾ ਗਲਤ ਹੈ. [ਪੈਰਾ 37] [861-A-C]

6. ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀਡਬਲਯੂ -9 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ। ਪੀਡਬਲਯੂ ੯ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। [ਪੈਰਾ 35] [860-E]

7.1 ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ 'ਏ' ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, 'ਏ' ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 34] [860-C, D]

7.2 ਮਾਹਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਪਾਏ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲੁੱਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਸਟੀਲ ਅਲਮੀਰਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਮਾਹਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ

ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੋਤਲਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੋਤਲ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 36] [860-F-H]

XXXXXX

8. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ। ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 38] [861-C, D]

9. ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਪੱਟੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ, ਮੋਤੀ ਦਾ ਹਾਰ, ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਛੱਡੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲੁੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਿਉਂ ਰੱਖਣਗੇ ਪਰ ਮਹਿੰਗੇ ਗਹਿਣੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 39] [861-D-F]

10. ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਕਾਂ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਆਖਰੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸਬੂਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ. ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਵੇਖੇ ਗਏ ਆਖਰੀ ਕਾਰਕ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ. [ਪੈਰਾ 40] [861-G, H; 862-A]

ਅਰਜੁਨ ਮਰਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ 1994 ਸੁਪ (2) ਐਸਸੀਸੀ 372: [1994] 2 ਐਸਸੀਆਰ 265

ਕਨ੍ਹਈਆ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2014) 4 ਐਸਸੀਸੀ, 715: [2014] 3 ਐਸਸੀਆਰ 744 - ਭਰੋਸੇਯੋਗ।

XXXXXX

ਦਿਗੰਬਰ ਵੈਸ਼ਣਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ 851

<u>ਕੇਸ ਲਾਅ ਰੈਫਰੈਂਸ</u>

[1991] 2 ਐਸਸੀਆਰ 298 ਪੈਰਾ 16 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ

[1993] 3 ਐਸਸੀਆਰ 390 ਪੈਰਾ 17 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ

[2013] 3 ਐਸਸੀਆਰ 830 ਪੈਰਾ 18 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1974] 1 ਐਸਸੀਆਰ 722 ਪੈਰਾ 19 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ

[1998] 1 ਬੇਨਤੀ ਐਸਸੀਆਰ 40 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2000] 1 ਐਸਸੀਆਰ 855 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2002] 3 ਐਸਸੀਆਰ 753 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2012] 4 ਐਸਸੀਆਰ 342 ਪੈਰਾ 22 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1994] 2 ਐਸਸੀਆਰ 265 ਪੈਰਾ 41 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[2014] 3 ਐਸਸੀਆਰ 744 ਪੈਰਾ 42 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 428-430.

ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ 3, 2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 536 ਅਤੇ 2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 537 ਵਿੱਚ 30.04.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਐਸ. ਨਾਗਾਮੁਥੂ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਹਿਮਾਂਸ਼ੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਕਿਤਾ ਐਸ., ਆਯੂਸ਼ ਰਾਜ ਸਿੰਘ, ਵੀਰਾਪਨ ਪੀ. ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਯੋਲੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ।

ਅਤੁਲ ਝਾਅ, ਸੰਦੀਪ ਝਾਅ ਅਤੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸਿਨਹਾ, ਵਕੀਲ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

ਐਸ. ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ, ਜੇ. 1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਦਿਗੰਬਰ ਵੈਸ਼ਣਵ ਅਤੇ ਗਿਰਧਾਰੀ ਵੈਸ਼ਣਵ ਨੇ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ 3 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ 30.04.2015 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਬਲੌਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ 2014 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 536 ਅਤੇ 2014 ਦੀ 537 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਹਾਣੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਬਦਰੀਦਾਸ ਵੈਸ਼ਣਵ ਪਿੰਡ ਖਾਪਰੀਡੀਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਰਿਟਾਇਰਡ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ।

ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੁਨੇਸ਼ਵਰ ਦਾਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਤਨੀਆਂ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਸੁਭਦਰਾ ਬਾਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਈ ਤੋਂ, ਭੂਨੇਸ਼ਵਰ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਧੀਆਂ ਸਨ। ਸੁਭਦਰਾ ਬਾਈ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ ਦਾਸ ਦੀ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਸੁਭਦਰਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਲਾ, ਕੌਂਡੀ, ਚਾਂਦਨੀ, ਨੰਦਨੀ, ਸ਼ਾਰਦਾ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਗੋਵਿੰਦਾ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ।

XXXXXX

4. 17.12.2012 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚਾਂਦਨੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-1, ਬਦਰੀਦਾਸ ਦੇ ਘਰ ਆਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਈ, ਸੁਭਦਰਾ, ਕੌਂਡੀ, ਅਮਰਿਕਾ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਬਾਈ ਵਿਹੜੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਾਈ ਅਤੇ ਚਾਂਦਨੀ ਨਾਲ ਤੁਰੰਤ ਭੁਵਨੇਸ਼ਵਰ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਮਰਿਕਾ ਅਤੇ ਮਾਲਾ ਬਾਈ ਪਰਚੀ ਵਿਖੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਈ, ਸੁਭਦਰਾ ਅਤੇ ਕੌਂਡੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨੱਕ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗਰਦਨ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ।

5. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਲਿਸ ਚੌਂਕੀ ਗਿੱਦੜੌਰੀ ਵਿਖੇ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਪੋਰਟ (ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੀ-6) ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਥਾਣਾ ਬਿਲਾਈਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 430/12 ਵਿੱਚ ਐਫਆਈਆਰ ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਦਰੀਦਾਸ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਭਦਰਾ ਬਾਈ, ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਈ, ਕੌਂਡੀ, ਮਾਲਾ ਬਾਈ ਅਤੇ ਅਮਰਿਕਾ ਬਾਈ ਦੀਆਂ ਮਾਰਗ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ

ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੰਚਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਗਲਾ ਘੁੱਟਣ ਕਾਰਨ ਸਾਹ ਘੁੱਟਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਸਨ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਦਰੀਦਾਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

6. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਈ ਗੋਲਡਨ ਗੋਆ ਵਿਸਕੀ (ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਬਣੀ) ਦੀ ਬੋਤਲ ਅਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੀ ਟਾਰਚ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ। ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੌਂਡੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫਸੇ ਕਾਲੇ ਵਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਛੇ ਕਿਸਮਾਂ, ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪਏ ਦੋ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਬਟਨ, ਖ਼ੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਮਿੱਟੀ, ਸਾਦੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਇਕ ਉੱਨੀ ਸ਼ਾਲ ਵੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੀ ਗਈ ਕਮੀਜ਼ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦਿਗੰਬਰ ਦਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਬਿਆਨ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਗਿਰਧਾਰੀ ਦੇ ਘਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ 3000 ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਪੱਟੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਿਗੰਬਰ ਦੀ ਪੱਟੜੀ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ 3000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਪੱਟੀ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਗਿਰਧਾਰੀ ਦਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੈਰੀ ਬੈਗ ਵਿੱਚ 2600/- ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਜੋੜੀ ਪੱਟੀ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਦੋਸ਼ੀ ਗਿਰਧਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪਲਾਸਟਿਕ ਕੈਰੀ ਬੈਗ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਇਕ ਜੋੜੀ ਪੱਟੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀ ਦਿਗੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਨੀ ਗਈ ਕਮੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਗਿਰਧਾਰੀ ਕੋਲੋਂ ਦੋ ਗੁੰਮ ਹੋਏ ਬਟਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸ਼ਰਟ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦਿਗੰਬਰ ਅਤੇ ਗਿਰਧਾਰੀ ਦੇ ਵਾਲ (ਸਿਰ ਦੇ) ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਪੰਚਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਾਲ (ਸਿਰ ਦੇ) ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

7. ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਾਈਨ ਦੀ ਬੋਤਲ 'ਤੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ (ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਸ) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗੋਲਡਨ ਗੋਆ ਵਿਸਕੀ ਦੀ ਬੋਤਲ 'ਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਿਗੰਬਰ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਟ ਦੇ ਬਟਨ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਟਨਾਂ ਬਾਰੇ ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਬਟਨ ਅਤੇ ਧਾਗੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਨ।

8. ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਬਦਰੀਦਾਸ, ਸ਼ੀਤਲ ਦਾਸ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਾਈ, ਕੁਮਾਰੀ ਚਾਂਦਨੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -8, ਅਨੀਤਾ ਬਾਈ ਅਤੇ ਦਾਨ ਬਾਈ, ਸੋਹਨਦਾਸ, ਪੀਡਬਲਯੂ -9 ਦੇ ਬਿਆਨ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ। ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

9. ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ 14 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਤਹਿਤ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

10. ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ 14.05.2014 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਆਰ.ਆਈ. ਅਤੇ 500/- ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਦਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 394 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਆਰ.ਆਈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ੩੦੨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ ੩੪ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੱਕ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

11. ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 366 (1) ਤਹਿਤ ਮੌਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 30.04.2015 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

XXXXXX

12. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਐਸ ਨਾਗਾਮੁਥੂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ

ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜੋ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਉਹ ਅਸਲ ਘਟਨਾ ਦੀ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਪੁਸ਼ਟ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੨੭ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ -9 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸੁਣੀ-ਸੁਣੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ.

13. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਤੁਲ ਝਾਅ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

14. ਅਸੀਂ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

15. ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਦਾ ਭਾਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਬੋਝ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ। ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਇਤਫਾਕ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ

ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਗਲਤੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਝੂਠੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸਥਿਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤ ਨਿਰੰਤਰ ਅਪਰਾਧ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

16. ਜਾਹਰ **ਲਾਲ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ**, (1991) 3 ਐਸਸੀਸੀ 27 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੱਕ ਖਤਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾ ਲੈਣ।

XXXXXX

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਲਾਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਪੂਰੀ ਲੜੀ ਅਜਿਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦੀ ਵਾਜਬ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੇ। ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ:

i.) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਹਿਜਤਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨਾਲ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.

ii.) ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ

iii.) ਸੰਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਸੰਪੂਰਨ ਲੜੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪਰਾਧ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.

17. **ਵਰਕੀ ਜੋਸਫ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ**, 1993 ਬੇਨਤੀ (3) ਐਸਸੀਸੀ 745 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੱਕ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ' ਅਤੇ 'ਸੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਲੰਬੀ ਦੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

18. **ਸੁਜੀਤ ਬਿਸਵਾਸ ਬਨਾਮ ਅਸਾਮ ਰਾਜ**, (2013) 12 ਐਸਸੀਸੀ 406 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 'ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਬੂਤ' ਅਤੇ 'ਸ਼ੱਕ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

13. ਸ਼ੱਕ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ, ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ "ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ" ਅਤੇ "ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ" ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਸ਼ੱਕ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨਾ

ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਵਿਚਕਾਰ ਮਾਨਸਿਕ ਦੂਰੀ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਿੱਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੰਡਦੀ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰੇ ਕਿ ਸਿਰਫ ਅਨੁਮਾਨ ਜਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਬੂਤ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾ ਲੈਣ। "ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਅਤੇ "ਸੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਠੋਸ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ. ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, "ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ" ਸਹੀ ਅਤੇ "ਸੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ" ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਨਿਰਪੱਖ ਨਿਆਂਇਕ ਪੜਤਾਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਸਿੱਟਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਦੂਰੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ

ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਕੋਈ ਕਾਲਪਨਿਕ, ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਜੋ ਤਰਕ ਅਤੇ ਆਮ ਸਮਝ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ।

19. ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਉਸਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਲਈ ਹੈ, ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀਗਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਦੇਖੋ **ਕਾਲੀ ਰਾਮ** ਬਨਾਮ **ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ**, (1973) 2 ਐਸਸੀਸੀ 808)।

20. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ (i) ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਕੁਮਾਰੀ ਚਾਂਦਨੀ (ਪੀਡਬਲਯੂ 8) ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ; (ii) ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ; (iii) ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ; (iv) ਐਫਐਸਐਲ ਰਿਪੋਰਟ; (v) ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਕਰਨ ਦਾ ਮਕਸਦ; ਅਤੇ (vi) ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ।

21. ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਚਾਂਦਨੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੧੧੮ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ

ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇੱਕ ਸਮਝਦਾਰੀ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

22. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਟਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਆਸਾਨ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲੋਂ ਵਿਹਾਰਕ ਗਿਆਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। [ਦੇਖੋ **ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਯੂਪੀ ਰਾਜ**, (1998) 7 ਐਸਸੀਸੀ 177, **ਯੂ.ਪੀ.** ਬਨਾਮ **ਅਸ਼ੋਕ ਦੀਕਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ**, (2000) 3 ਐਸਸੀਸੀ 70, ਅਤੇ **ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ** ਬਨਾਮ **ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼**, (2002) 5 ਐਸਸੀਸੀ 745].

23. **ਅਲਾਗੁਪਾਂਡੀ ਉਰਫ ਅਲਾਗੁਪਾਂਡੀਅਨ** ਬਨਾਮ **ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ**, (2012) 10 SCC 451 ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ:

"36. ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਿਰ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਗਵਾਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਭਰੋਸੇਯੋਗ, ਸੱਚਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਵਧਾਨੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਰੱਥ ਗਵਾਹ ਵਰਗਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਜੋਂ ਅਦਾਲਤ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ।

24. ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਲਗਭਗ 9 ਸਾਲ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ. ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਬਦਰੀਦਾਸ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਇਹ ਐਫਆਈਆਰ ਤੋਂ ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਅਪੁਸ਼ਟ ਪਛਾਣ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਜੋਖਮ ਭਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1

ਬਦਰੀਦਾਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

XXXXXX

25. ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਦੀ ਪਤਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਾਈ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਈ ਸੀ। ਚਾਂਦਨੀ ਖੁਦ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਫਆਈਆਰ ਵਿੱਚ ਬਦਰੀਦਾਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਚਾਂਦਨੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਭਦਰਾ ਬਾਈ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਈ ਹੈ।

26. ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਅਨੀਤਾ ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਵੇਰੇ 7.00 ਵਜੇ ਉੱਠੀ ਅਤੇ ਟੇਕਰਮ (ਅਨੀਤਾ) ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ।

27. ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਪੀਡਬਲਯੂ -1, ਬਦਰੀਦਾਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਵੀ ਉਲਟ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ-1 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਂਦਨੀ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰ 2 ਤੋਂ 2.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਵੇਰੇ, ਮੈਂ ਬਦਰੀਦਾਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ।

28. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਹੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਮਰਾ ਬਾਹਰੋਂ ਬੰਦ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਚੀਕਿਆ ਤਾਂ ਟੇਕਰਮ (ਅਨੀਤਾ) ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਡੈਨ ਬਾਈ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਮਵਾਰ ਤੜਕੇ ਕਰੀਬ 3 ਵਜੇ ਅਨੀਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬਾਹਰੋਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਨ। ਅਮਰਿਕਾ ਬਾਈ, ਕੌਂਡੀ, ਸੁਭਦਰਾ ਬਾਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਨੀਤਾ ਨੇ ਤੜਕੇ 3 ਵਜੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਨੇ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਗਭਗ ਛੇ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਚਾਂਦਨੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

29. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦੂਜੀ ਸਥਿਤੀ ਰਿਕਵਰੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਹ ਹਰ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਇਕੱਲੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ. ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਲੱਭੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਜਾਂ ਲਿੰਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਉਸ ਦਾ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -13, ਆਈਓ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਅੱਗੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਵਾਹਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

30. ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਅਤੇ 5 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -10 ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ. ਪੀਡਬਲਯੂ-10 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਖੁਦ ਅਤੇ ਅਨੀਤਾ ਨੇ ਤੜਕੇ 3 ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਲਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਲਈ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸ਼ਾਮ 4 ਵਜੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੀਡਬਲਯੂ 4 ਅਤੇ 5 ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਬਜਾਜ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੀਰੋ ਹੋਂਡਾ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ-ਇਨ-ਚੀਫ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਲੰਘਣ ਦੇਣ ਲਈ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਪਣੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -4 ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿਲਾਇਆ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -5 ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਕਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ।

31. ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਮੋ

ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਮਦ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀਡਬਲਯੂ 8 ਅਤੇ 9 ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।

32. ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਾਂਦੀ-ਪੱਟੀ ਮ੍ਰਿਤਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਈ ਦੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਸਿਲਵਰ-ਪੱਟੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੱਟੀ ਦੀ ਕਿਸਮ" ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੱਟੀ ਦੀ ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜ਼ਬਤ ਮੈਮੋ ਦੇ ਗਵਾਹ ਰਾਜੇਸ਼ ਵੈਸ਼ਣਵ, ਪੀਡਬਲਯੂ -2 ਦੇ ਸਬੂਤ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਮੈਮੋ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਯਾਨੀ ਗਿਧੌਰੀ ਚੌਕ, ਖਾਪਰੀਡੀਹ ਅਤੇ ਬਰਭਠਾ ਵਿੱਚ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀ ਖਾਰੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਜ਼ਬਤ ਮੈਮੋ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਰਭਥਾ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

XXXXXX

33. ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੋਲ ਨਕਦੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਡੱਬੇ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਬਰਾਮਦ ਜਾਂ

ਵੇਖੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਹੈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਦੇ ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੋਰੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਜਾਂ ਡਕੈਤੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ.

34. ਚਾਂਦਨੀ, ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਟੇਕਰਾਮ (ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੀਤਾ) ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ ਤੜਕੇ 3.00 ਵਜੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਗਾੜ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਨੀਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 3 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਬਾਰੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਜੋ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

35. ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਚਾਂਦਨੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪੀਡਬਲਯੂ -9 ਸੋਹਨਦਾਸ, ਪੀਡਬਲਯੂ -9 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਗਵਾਹ 'ਤੇ ਰਿਲਾਇੰਸ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੋਹਨਦਾਸ ਨੇ ਸਿਰਫ ਅਮਰਿਕਾ ਬਾਈ ਦੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਾਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਦਿਗੰਬਰ ਕੋਂਡੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -9 ਨੂੰ ਗਿਰਧਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸਨੇ

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹਨ।

36. ਮਾਹਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਪਾਏ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ 17.12.2012 ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਦਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ 18.12.2012 ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲੁੱਟ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਜਾਂ ਸਟੀਲ ਅਲਮੀਰਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਮਾਹਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿੰਗਰਪ੍ਰਿੰਟ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬੋਤਲਾਂ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪੰਚ ਗਵਾਹ ਪੀਡਬਲਯੂ -12 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੋਤਲ ਵਿਹੜੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਿੰਟ ਨੂੰ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

37. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਕਮੀਜ਼ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਛੋਟੇ ਟੁੱਟੇ ਬਟਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ

ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਮੀਜ਼ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਰਟ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ-13 ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ 'ਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਟਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ 'ਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਣਾਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼ਰਟਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ 'ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ' ਦੀ ਸ਼ਰਟ ਲਈ ਵਿਲੱਖਣ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸ਼ਰਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਲੱਖਣ ਨਿਰਮਾਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਗਈ ਨਿਰਭਰਤਾ ਗਲਤ ਹੈ.

38. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਬੂਤ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ। ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੀ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹਨ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

39. ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਮਕਸਦ ਲੁੱਟ-ਖੋਹ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਪੱਟੀ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ਪੰਚਨਾਮਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ, ਮੋਤੀ ਦਾ ਹਾਰ, ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਛੱਡੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲੁੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕਿਉਂ ਰੱਖਣਗੇ ਪਰ ਮਹਿੰਗੇ ਗਹਿਣੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੁੱਟ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੁੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਵਿਅਕਤੀ ਕੀਮਤੀ ਗਹਿਣਿਆਂ

ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ।

40. ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਅਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਠੀਕ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੋਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀੜਤਾਂ 'ਤੇ ਕਥਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਾਰਕਾਂ ਜਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੋਵੇਗਾ।

XXXXXX

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇ ਆਖਰੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸਬੂਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ. ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਜੋਂ ਵੇਖੇ ਗਏ ਆਖਰੀ ਕਾਰਕ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਅਤੇ ਮੁੜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਕਾਰ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ.

41. **ਅਰਜੁਨ ਮਰਿਕ ਅਤੇ ਹੋਰ** ਬਨਾਮ **ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ**, 1994 ਐਸਯੂਪੀ (2) ਐਸਸੀਸੀ 372 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: -

"31. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਬੂਤ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 19-7-1985 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੀਤਾਰਾਮ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੀਤਾਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਥਿਰ ਅਤੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉੱਥੇ ਸਨ, ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਾਲ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਥਿਰ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਵੇਖੀ ਗਈ ਇਕੋ ਇਕ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

42. **ਕਨ੍ਹੈਈਆ ਲਾਲ** ਬਨਾਮ **ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ**, (2014) 4 ਐਸਸੀਸੀ, 715 ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

"12. ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਇਕੱਠੇ ਵੇਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਪਰਕ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ।

43. ਪੀਡਬਲਯੂ-8 ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਮਰਿਕਾ, ਮਾਲਾ, ਵੱਡੀ ਅੰਮਾ, ਅੰਮਾ ਅਤੇ ਕੋਂਡੀ ਦੀਦੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਇੱਕ ਬਾਲ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਦੁਪਹਿਰ 2.00 ਤੋਂ 2.30 ਵਜੇ ਉਸਦੇ ਘਰ

ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਨੇ ਪੀਡਬਲਯੂ -1 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਵੀ ਵੇਖੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਪੀਡਬਲਯੂ -8 ਨੇ 16.12.2012 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ 17.12.2012 ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ◌ਾ◌ਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਜੁਰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ।

XXXXXX

44. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਾਂ ਸਫਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿਖੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰੈਫਰੈਂਸ ਨੰਬਰ 3 ਅਤੇ 2014 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 536 ਅਤੇ 2014 ਦੇ 537 ਵਿੱਚ 30.04.2015 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਬਲੌਂਦਾ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ 2014 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰਬਰ 5 ਵਿੱਚ 14.05.2014 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ/ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ / ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi